YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

1 päivänä heinäkuuta 2004 *

Asiassa C-65/03,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään D. Martin, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Belgian kuningaskunta, asiamiehenään A. Snoecx,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Belgian kuningaskunta ei ole noudattanut EY 12, EY 149 ja EY 150 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että muissa jäsenvaltioissa toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt voivat päästä Belgian ranskankielisen yhteisön järjestämään korkeakoulutukseen samoin edellytyksin kuin ylemmän toisen asteen tutkinnon (CESS) suorittaneet henkilöt,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit R. Schintgen ja N. Colneric (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: C. Stix-Hackl,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut EY 226 artiklan nojalla kanteen, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 14.2.2003 ja jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan toteamaan, että Belgian kuningaskunta ei ole noudattanut EY 12, EY 149 ja EY 150 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että muissa jäsenvaltioissa toisen asteen

tutkinnon suorittaneet henkilöt voivat päästä Belgian ranskankielisen yhteisön (jäljempänä ranskankielinen yhteisö) järjestämään korkeakoulutukseen samoilla ehdoilla kuin ylemmän toisen asteen tutkinnon (certificat d'enseignement secondaire supérieur, jäljempänä CESS) suorittaneet henkilöt.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön oikeuden säännökset

2 EY 12 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä tämän sopimuksen soveltamisalalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen erityismääräysten soveltamista."

3 EY 149 artiklan 1 ja 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

"1. Yhteisö myötävaikuttaa korkealaatuisen koulutuksen kehittämiseen rohkaisemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemalla ja täydentämällä jäsenvaltioiden toimintaa pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta opetuksen sisällöstä ja koulutusjärjestelmän järjestämisestä sekä niiden sivistyksellistä ja kielellistä monimuotoisuutta.

2. Yhteisön toiminnalla pyritään:

— –

— edistämään opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutta muun muassa rohkaisemalla tutkintotodistusten ja opintojaksojen tunnustamista akateemisessa maailmassa;

— — ”

4 EY 150 artiklassa lausutaan seuraavaa:

”1. Yhteisö toteuttaa ammatillista koulutusta koskevaa politiikkaa, joka tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta ammatillisen koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä.

2. Yhteisön toiminnalla pyritään:

— —

— helpottamaan pääsyä ammatilliseen koulutukseen ja edistämään ammattiin kouluttavien ja ammattia opiskelevien, erityisesti nuorison, liikkuvuutta;

— — "

Kansalliset säännökset

5 Ulkomaisten tutkintojen ja tutkintotodistusten tunnustamisen edellytyksistä ja siinä noudatettavasta menettelystä 20.7.1971 annetun kuninkaan päätöksen (Moniteur belge 5.8.1971, s. 9254; jäljempänä vuoden 1971 päätös) 1 §:n b kohdassa säädetään seuraavaa:

"Missään tapauksessa 19.3.1971 annetun lain 1 §:ssä säädetystä tutkintojen tunnustamisesta ei voi seurata se, että:

— —

(b) hakijalle annetaan pääsy sellaisiin opintoihin, joita hän ei voisi suorittaa siinä maassa, jossa tutkinto on suoritettu tai todistus on annettu."

6 Vuoden 1971 päätöksen muuttamisesta 3.4.2003 tehdyllä ranskankielisen yhteisön hallituksen päätöksellä (Moniteur belge 16.5.2003, s. 26867; jäljempänä 3.4.2003 annettu päätös vuoden 1971 päätöksen muuttamisesta) vuoden 1971 päätöksen 1 §:n b kohtaan on lisätty seuraava lause: "b kohtaa ei kuitenkaan sovelleta Euroopan unionin jäsenmaissa annettuihin todistuksiin".

7 Tiettyjen ulkomaisten toisen asteen tutkintojen ja ylemmän toisen asteen opinnoista annettua tutkinnon välisestä vastaavuudesta 17.5.1999 tehdyn ranskankielisen yhteisön hallituksen päätöksen (Moniteur belge 25.9.1999, s. 36182; jäljempänä vuoden 1999 päätös) 2 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Luxemburgilaiset uuden järjestelmän mukaiset toisen asteen päättötutkinnot, jotka on suoritettu lukuvuodesta 1993–1994 lähtien ja joissa on yksi seuraavista maininnoista:

— —

vastaavat ylemmän toisen asteen tutkintoa."

8 Vuoden 1999 päätöksen muuttamisesta 3.4.2003 tehdyllä ranskankielisen yhteisön hallituksen päätöksellä (Moniteur belge 15.5.2003, s. 26497; jäljempänä 3.4.2003 tehty päätös vuonna 1999 tehdyn päätöksen muuttamisesta) on muun muassa kumottu vuoden 1999 päätöksen 2 artikla.

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

9 Koska komissio katsoi, että vuoden 1971 päätöksen, jossa säädetään toisen asteen päättötodistusten ja -tutkintojen tunnustamisesta yliopistoissa ja pääsystä opiskelemaan ranskankielisen yhteisön korkeakouluissa ja yliopistoissa, säännökset olivat EY 12, EY 149 ja EY 150 artiklan vastaisia, se aloitti jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn. Sen jälkeen kun komissio oli osoittanut Belgian kuningaskunnalle virallisen huomautuksen, jossa se kehotti tätä esittämään huomautuksensa, komissio lähetti 23.10.2001 perustellun lausunnon, jossa se kehotti tätä jäsenvaltiota toteuttamaan lausunnon noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kahden kuukauden kuluessa lausunnon tiedoksiannosta.

10 Ranskankielisen yhteisön hallitus ilmoitti tällöin komissiolle, että se oli päättänyt 20.12.2001 pidetyssä kokouksessaan yhtyä komission perustellussa lausunnossaan esittämiin huomautuksiin. Se ilmoitti komissiolle myös, että voimassa olevaa lainsäädäntöä muutettaisiin kyseisen syrjinnän poistamiseksi ja että mainitun päätöksen toimeenpanon edellyttämät toimenpiteet toteutettaisiin ennen lukuvuoden 2001/2002 päättymistä.

11 Koska ranskankielinen yhteisö ei vastannut komission kahteen muistutuskirjeeseen, komissio nosti nyt käsiteltävänä olevan kanteen.

Kanne

Asianosaisten lausumat

12 Komissio muistuttaa, että asiassa Gravier 13.2.1985 annetusta tuomiosta (293/83, Kok. 1985, s. 593, Kok. Ep VIII, s. 73) ilmenee, että ammatilliseen koulutukseen

pääsyn ehdot kuuluvat perustamissopimuksen soveltamisalaan. Komission mukaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että ammatillisen koulutuksen käsite on ymmärrettävä erittäin laajasti. Lisäksi EY 149 artiklan nojalla perustamissopimus koskee vastedes kaikentasoista ja kaikenlaista koulutusta.

13 Komissio korostaa, että muiden jäsenvaltioiden kansalaisten, joilla on muissa jäsenvaltioissa suoritettu toisen asteen päättötutkinto tai -todistus ja jotka haluavat päästä korkeakoulutukseen Belgiassa (lääketieteen, hammaslääketieteen, eläinlääketieteen ja agronomin opinnot), on osallistuttava soveltuvuuskokeeseen ja läpäistävä se, jos he eivät voi erityisehdon mukaisesti osoittaa, että heidät on hyväksytty kotimaassaan yliopiston tiedekuntaan ilman pääsykoetta tai muuta sisäänpääsyehtoa.

14 Komissio väittää, että ranskankielisen yhteisön alueella asetettu lisäedellytys korkeakoulutukseen pääsylle on omiaan vaikuttamaan enemmän muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin kuin Belgian kansalaisiin, koska sitä sovelletaan ainoastaan muissa jäsenvaltioissa tutkintoja suorittaneisiin henkilöihin.

15 Komissio katsoo edelleen, että tämä lisäedellytys, joka on puettu kypsyyskokeeksi nimetyn kokeen muotoon ja jota edellytetään vain muussa jäsenvaltiossa tutkintoja suorittaneilta henkilöiltä, on edellä mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettu ehto korkea- ja yliopistokoulutukseen pääsylle.

16 Komissio väittää, että tästä järjestelmästä aiheutuu kahdenlaista syrjintää sillä näet syrjitään ensinnäkin muissa jäsenvaltioissa tutkintonsa suorittaneita henkilöitä ja

lisäksi sillä aiheutetaan syrjintää muiden jäsenvaltioiden kansalaisten välillä sen mukaan, millaisessa koulujärjestelmässä he ovat suorittaneet toisen asteen tutkintonsa.

17 Belgian hallitus katsoo vastineessaan, että tekemällä 3.4.2003 kaksi päätöstä, joilla muutettiin vuoden 1971 päätöstä ja vuoden 1999 päätöstä, se on toteuttanut tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että muissa jäsenvaltioissa toisen asteen tutkinnon suorittaneilla henkilöillä on pääsy ranskankielisen yhteisön järjestämään korkeakoulutukseen samoin edellytyksin kuin CESS:n suorittaneilla henkilöillä.

18 Komissio korostaa vastauskirjelmässään, että Belgian viranomaisten tekemissä lainsäädäntömuutoksissa on otettu komission väitteet huomioon vain tulevaisuuden osalta. Näin ollen lukuisat opiskelijat, joilla on muussa jäsenvaltiossa suoritettu toisen asteen tutkinto ja jotka haluaisivat päästä korkeakoulutukseen Belgiassa, ovat komission mukaan joutuneet menneisyydessä kärsimään komission kanteessaan esiin tuomasta yhteisön oikeuden rikkomisesta. Komission kannekirjelmän johdosta annettavalle yhteisöjen tuomioistuimen tuomiolle on siis edelleen tarvetta, jotta Belgian kuningaskunnan vastuun peruste suhteessa heihin vahvistettaisiin. Lisäksi kannekirjelmässä on komission mukaan tuotu esiin tärkeä oikeudellinen näkökohta, johon komissio toivoo yhteisöjen tuomioistuimen nimenomaista ratkaisua.

19 Komission mukaan pelkästään vuoden 1971 päätöksen muuttaminen oli sitä paitsi riittävää esiin tuodun jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen lopettamiseksi, eikä ollut tarpeen muuttaa myöskään vuoden 1999 päätöstä, jonka mukaan luxemburgilaiset toisen asteen tutkinnot vastaavat CESS:ää. Komissio täsmentää, että oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä se ei ole esittänyt erillistä väitettä, joka koskisi luxemburgilaisia tutkintoja suorittaneiden henkilöiden erityistä tilannetta. Tähän erityiseen tilanteeseen viittaamisella oli tarkoitus ainoastaan kuvata sitä tosiasiaa, että esiin tuodun muussa jäsenvaltiossa tutkinnon suorittaneisiin henkilöihin kohdistuneen syrjinnän lisäksi oli kysymys myös muun jäsenvaltion kansalaisten syrjimisestä sen mukaan, missä jäsenvaltiossa he olivat suorittaneet toisen asteen tutkintonsa.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

20 Kun arvioidaan sitä, onko jäsenvaltio jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena kuin se oli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä, eikä yhteisöjen tuomioistuin voi ottaa huomioon tämän jälkeen tapahtuneita muutoksia (ks. erityisesti asia C-103/00, komissio v. Kreikka, tuomio 30.1.2002, Kok. 2002, s. I-1147, 23 kohta ja asia C-296/01, komissio v. Ranska, tuomio 20.11.2003, Kok. 2003, s. I-13909, 43 kohta).

21 Nyt esillä olevassa asiassa 3.4.2003 tehty päätös, jolla muutettiin vuoden 1971 päätöstä, on tehty vasta perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen.

22 Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin ei voi ottaa tätä toimenpidettä huomioon nyt esillä olevaa kannetta tutkiessaan.

23 EY 12 artiklan 1 kohdan mukaan perustamissopimuksen soveltamisalalla kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen erityismääräysten soveltamista.

24 Edellä esitetystä seuraa, että on tutkittava, olivatko perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä voimassa olleet Belgian oikeuden säännökset, jotka koskevat ranskankielisen yhteisön järjestämään korkeakoulutukseen pääsyä, perustamissopimuksen määräysten mukaisia.

25 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa Gravier annetun tuomion 25 kohdassa todennut, ammatilliseen koulutukseen pääsemiselle asetetut ehdot kuuluvat perustamissopimuksen soveltamisalaan (ks. myös asia 24/86, Blaizot, tuomio 2.2.1988, Kok. 1988, s. 379, Kok. Ep. IX, s. 339, 11 kohta; asia 42/87, komissio v. Belgia, tuomio 27.9.1988, Kok. 1988, s. 5445, 7 kohta ja asia C-295/90, parlamentti v. neuvosto, tuomio 7.7.1992, Kok. 1992, s. I-4193, Kok. Ep. XIII, s. I-1, 15 kohta). Tältä osin EY 149 artiklan 2 kohdan toisessa luetelmakohdassa määrätään nimenomaisesti, että yhteisön toiminnalla pyritään edistämään opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutta muun muassa rohkaisemalla tutkintotodistusten ja opintojaksojen tunnustamista akateemisessa maailmassa. Lisäksi EY 150 artiklan 2 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa määrätään, että yhteisön toiminnalla pyritään helpottamaan pääsyä ammatilliseen koulutukseen ja edistämään ammattiin kouluttavien ja ammattia opiskelevien, erityisesti nuorison, liikkuvuutta.

26 Perustamissopimuksessa ei ole ammatilliseen koulutukseen pääsystä sellaisia erityismääräyksiä, joita olisi EY 12 artiklan 1 kohdan mukaan tarkasteltava ensisijaisesti.

27 EY 12 artiklan 1 kohtaa sovelletaan siis ehtoihin, joita jäsenvaltiot asettavat korkeakoulutukseen pääsylle.

28 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että yhdenvertaisen kohtelun periaatteella, jota EY 12 artiklan 1 kohdassa oleva kaiken kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltäminen erityisesti ilmentää, kielletään, paitsi kansalaisuuteen perustuva avoin syrjintä, myös kaikki sellaiset peitellyn syrjinnän muodot, joissa muita erotteluperusteita soveltaen päädytään tosiasiassa samaan tulokseen (ks. erityisesti asia C-3/88, komissio v. Italia, tuomio 5.12.1989, Kok. 1989, s. 4035, 8 kohta ja asia C-388/01, komissio v. Italia, tuomio 16.1.2003, Kok. 2003, s. I-721, 13 kohta).

29 Nyt esillä olevassa asiassa riidanalaisella lainsäädännöllä asetetaan muussa jäsenvaltiossa kuin Belgiassa toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt epäedulliseen asemaan, koska he eivät voi päästä ranskankielisen yhteisön järjestämään korkeakoulutukseen samoin edellytyksin kuin CESS:n tai sitä vastaavan luxemburgilaisen tutkinnon suorittaneet henkilöt. Sovellettu erotteluperuste toimii pääasiassa muiden jäsenvaltioiden kansalaisten vahingoksi.

30 Belgian kuningaskunta ei esitä mitään perustelua, joka oikeuttaisi tämän erotteluperusteen.

31 Näin ollen on todettava, että Belgian kuningaskunta ei ole noudattanut EY 12 artiklan, luettuna yhdessä EY 149 ja EY 150 artiklan kanssa, mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että muissa jäsenvaltioissa toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt voisivat päästä ranskankielisen yhteisön järjestämään korkeakoulutukseen samoin edellytyksin kuin CESS:n suorittaneet henkilöt.

Oikeudenkäyntikulut

32 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Belgian kuningaskunnan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska Belgian kuningaskunta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Belgian kuningaskunta ei ole noudattanut EY 12 artiklan, luettuna yhdessä EY 149 ja EY 150 artiklan kanssa, mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että muissa jäsenvaltioissa toisen asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt voivat päästä ranskankielisen yhteisön järjestämään korkeakoulutukseen samoilla ehdoilla kuin ylemmän toisen asteen tutkinnon (CESS) suorittaneet henkilöt.**

2) **Belgian kuningaskunta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Rosas Schintgen Colneric

Julistettiin Luxemburgissa 1 päivänä heinäkuuta 2004.

R. Grass A. Rosas

kirjaaja kolmannen jaoston puheenjohtaja